

Riktlinjer för satsningen på Stadsdelsförnyelse – för ökad delaktighet och en långsiktigt positiv utveckling i Stockholms ytterstad

Ytterstadens förnyelse

Framställan från integrationsnämnden

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Satsningen på Stadsdelsförnyelse omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kista, Rinkeby, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta och Vantör, gatu- och fastighetsnämnden, idrottsnämnden, integrationsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, näringslivsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsmuseinämnden och utbildningsnämnden samt de kommunala bolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Centrum Kompaniet i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Stadsteater AB. Dessa medverkar i Stadsdelsförnyelse i enlighet med de uppdrag som anges i riktlinjerna och i övrigt i enlighet med utlåtandet.
2. Riktlinjer för Stadsdelsförnyelse fastställs i enlighet med *bilaga 5* i utlåtandet.
3. Stadens andel av Stadsdelsförnyelse, totalt 300 mnkr under perioden 2003-2006, finansieras av beräknade realisationsvinster vid försäljning av anläggningstillgångar. Gatu- och fastighetsnämndens försäljningsbeting utökas med 75 mnkr för år 2003.
4. Berörda stadsdelsnämnder ges ekonomiskt planeringsutrymme avseende stadens del av Stadsdelsförnyelse i enlighet med *bilaga 6* i utlåtandet.
5. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att med utgångspunkt från riktlinjerna besluta hur bolagssektorns andel av finansieringen av Stadsdelsförnyelse ska fördelas mellan de fastighetsförvaltande bolagen. Styrelsen anmodas därutöver uppmana respektive styrelse i de fastighetsförvaltande bolagen att med utgångspunkt från riktlinjerna besluta hur respektive bolags andel av satsningen ska fördelas mellan de stadsdelsnämndsområden som ingår i Stadsdelsförnyelse.
6. Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med styrelsen för Stockholms Stadshus AB utreda frågan om en vidareutveckling av de kommunala bolagens medverkan i Stadsdelsförnyelse och i arbetet med ytterstadens förnyelse. I samband med detta beaktas de frågeställningar kring vissa gränsdragningar, nedskrivningsbehov och avkastningskrav som tas upp i detta utlåtande.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del – under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut ovan – följande

Framställan från integrationsnämnden avseende ”Ytterstadens förnyelse” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Teres Lindberg anför följande.

Bakgrund

I budget 2003 för Stockholms stad anges att en satsning ska göras på Stadsdelsförnyelse i ytterstaden. Satsningen omfattar totalt 600 mnkr under mandatperioden. Staden och de kommunala fastighetsbolagen tillsammans svarar enligt budgetbeslutet för en årlig insats om 75 mnkr vardera.

Kommunstyrelsen har fått i uppdrag att föreslå riktlinjer och struktur för Stadsdelsförnyelsen. Som ett led i arbetet att ta fram ett förslag har arbetsmarknads- och integrationsroteln fört diskussioner med ett stort antal medborgare, tjänstemän och politiker som på olika sätt har deltagit i den tidigare Ytterstadssatsningen.

Enskilda medborgare, byalag, utvecklingsråd, övrigt föreningsliv och andra sammanslutningar i de åtta stadsdelsnämndsområden som omfattades av Ytterstadssatsningen har inbjudits till öppna möten. Minnesanteckningar från dessa möten redovisas i *bilaga 2*. Diskussioner har också förts med lokala projektsamordnare, stadsdelsnämndsordförande, stadsdelsdirektörer samt representanter för de fackförvaltningar och bolag som deltagit i Ytterstadssatsningen. Till grund för förslaget ligger dessutom årsrapporter och utvärderingar av Ytterstadssatsningen, rapporter från ett par sökkonferenser för projektsamordnarna och den centrala styrgruppen för Storstads- och Ytterstadssatsningen samt utvärderingar och erfarenheter från den nationella Storstadssatsningen.

I detta utlåtande redovisas även ärendet Ytterstadens förnyelse (dnr 300-2385/02), där integrationsnämnden redovisar det uppdrag man fick av kommunfullmäktige år 2002 att genomföra en översyn av mål och processer för ytterstadens förnyelse. Uppdraget gavs mot bakgrund av de brister och den kritik som framkommit i utvärderingarna av Ytterstadssatsningen. Även detta ärende har använts som underlag för förslaget till riktlinjer för Stadsdelsförnyelsen. Ärendet redovisas i detta utlåtande efter sammanställningen av remissvaren.

Remisser

Förslaget till riktlinjer (*bilaga 3*) remitterades i slutet av mars till stadens samtliga stadsdelsnämnder, gatu- och fastighetsnämnden, idrottsnämnden, integrationsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, näringslivsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsmuseinämnden, utbildningsnämnden och stadsledningskontoret samt till Stockholms Stadshus AB, AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Skolfastigheter i Stockholm AB, Centrum Kompaniet i Stockholm AB och Stockholms Stadsteater AB.

Remisstiden fastställdes till två månader för att ge stadsdelsnämnderna tid att även inhämta synpunkter från allmänheten. Den ansvariga roteln har under processens gång strävat efter en rimlig balans mellan medborgares önskemål att hinna lämna synpunkter på förslaget och de förväntningar som samtidigt uttryckts vid de öppna mötena när det gäller att snabbt inleda själva satsningen. De synpunkter som inlämnats av enskilda medborgare och olika sammanstutningar redovisas i *bilaga 4*.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positivt, bl a till att satsningen utgår från tillväxt och långsiktighet. Dialog och samverkan bör ske med externa aktörer när nämnder och bolag tar fram lokala handlingsplaner. Även nämnder och bolag måste ha en sammanhållen idé om vilka resultat man vill åstadkomma. Fullmäktige bör ge facknämnderna i uppdrag att inom den ordinarie verksamheten ingå i Stadsdelsförnyelsen. Trygghetsaspekten bör vidareutvecklas till annat än enbart fysiska investeringar. Förtydligande krävs beträffande stadsdelsnämndernas samordningsansvar, något som ställer krav både på beslutsprocesser och på hur insatser inom respektive nämnd och bolagen ska korrespondera. Det är viktigt att utveckla kontrollinstrument för att säkra verkligt brukarinflytande. Samtidigt ska insatserna utgå från behov och inte från vad engagerade medborgare tycker är intressant. Formerna för den centrala styrningen och uppföljningen behöver utredas vidare. Av handlingsplanerna bör framgå hur erfarenheter från projektinsatser ska omvandlas till ordinarie struktur.

Stadsdelsnämnderna

Bromma stadsdelsnämnd är positiv och framhåller behovet av en satsning i Blackeberg där det finns ett stort engagemang för förnyelse och demokratiarbete.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd anser att fokus på medborgarnas engagemang och stadsdelsnämndernas tydliga ansvar är en god grund för ett framgångsrikt arbetet. Det är viktigt att de lokala råden deltar, men man bör också hitta andra mötesfora. Östberga och Dalen föreslås ingå. Målformuleringarna är alltför allmänt hållna och de formella ramarna, t ex att insatserna ska vara av engångskaraktär, begränsar möjligheten att nå målen. Insatser bör kunna göras i skolan.

Farsta stadsdelsnämnd instämmer i allt väsentligt och anser att samma områden som ingick i Ytterstadssatsningen samt Farsta Strand ska ingå. Man betonar vikten av att inte överge de områden som omfattats av Ytterstadssatsningen och där det lokala engagemanget har varit vitaliserande och nu kan inspirera i nya områden. Samverkan mellan Stadsdelsförnyelsen, Vision Söderort och andra insatser är bra. Även lokala företagare ska kunna lämna förslag till insatser. Nämnden bör få beslutanderätt över alla medel, också den del som de kommunala bolagen bidrar med.

Hägerstens stadsdelsnämnd anser att det är positivt att fokusera på tillgångar och möjligheter och har ingenting att erinra.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv och redovisar hur man vill gå vidare med arbetet att ta fram dels målformuleringar och konkreta aktiviteter, dels lokala framtidsscenarier, allt i samverkan med medborgarna. Delar av Hässelby Gård bör ingå i satsningen liksom i första hand Grimsta men även Hässelby Strand, Råcksta, Vällingby och Smedshagen.

Katarina-Sofia stadsdelsnämnd pekar på några områden att ta hänsyn till vid planering för ytterstadens utvecklingsmöjligheter. Dels nämns etableringen av friskolor i innerstaden som innebär risk att ytterstadsskolor måste läggas ner, dels att stadsdelsnämnder måste samverka vid planering av service i nya bostadsområden. Man vill också se informationsspridning och möjlighet att lära av varandra.

Kista stadsdelsnämnd är positiv. Stadsdelsnämnden bör få besluta över alla insatser, även de som finansieras av bolagen. Facknämndernas roll måste förtydligas och konkretiseras. Samtliga tre stadsdelar (Husby, Akalla och Kista) föreslås ingå, bl a i syfte att uppmuntra intresset för en gemensam utveckling och en starkare identifikation med området. Om man redan från början engagerar det lokala föreningslivet så kan satsningen få en flygande start.

Kungsholmens stadsdelsnämnd är positiv till förslaget om en närmare samverkan med ytterstaden och påpekar att ett sådant samarbete måste upplevas vara av ömsesidigt intresse.

Liljeholmens stadsdelsnämnd menar att ambitionen att öka det lokala inflytandet är bra men att processerna för detta måste planeras så att de kan leva vidare inom ramen för förvaltningens rutiner när de extra resurserna upphör.

Maria-Gamla stans stadsdelsnämnd menar att en förutsättning att minska befintliga integrationsproblem i vissa stadsdelsområden främst måste bygga på en styrning av bostadsbyggandet, hyressättningen, tillgången till bra skolor och infrastruktur. Även det positiva eller negativa värdet av möjligheten att välja skola bör diskuteras. Integrationsproblem kan förekomma även i innerstaden men inte så uttalat som i vissa ytterstadsstadsdelar.

Norrmalms stadsdelsnämnd är positiv till att medverka i sådana initiativ från de stadsdelar som kommer att ingå i Stadsdelsförnyelsen som syftar till att öka samverkan mellan olika delar av staden.

Rinkeby stadsdelsnämnd efterlyser ett förtydligande av begreppen ”direkt inflytande”, ”sociala insatser” och ”engångskaraktär”. Flexibilitet avseende de sociala åtgärderna efterlyses. Mycket bra att bostadsbolagen ska kunna komma överens direkt med boende när det gäller sådant som bara berör ett bostadsområde. Det är viktigt att även facknämnderna bedriver ett genomtänkt utvecklingsarbete i ytterstaden. Den centrala styrgruppen bör ges i uppdrag att ha en helhetssyn och få möjlighet att kunna samordna övriga satsningar. De avsatta medlen bör gå till de berörda stadsdelsnämnderna och hänsyn

måste tas till den socioekonomiska situationen när pengarna fördelas. Ett lokalt utvecklingsarbete ska finnas oavsett satsningar. Vid ett öppet möte påpekades bl a att språket i remissmaterialet var svårt att läsa.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd är i huvudsak positiv. Det är tillfredsställande att Stadsdelsförnyelsen betonar lokala utgångspunkter, arbetsformer och beslutsprocesser. Det tidigare Agenda 21-arbetet på Skarpnäcksfältet (Miljöligan) lyfts fram som ett gott exempel på lokalt medborgarengagemang och samverkan mellan staden och utomstående intressenter. Även idag finns ett starkt lokalt engagemang och bred samverkan. Stadsdelsförnyelsen kan bli ett stöd när det gäller att utveckla och stadga dessa lokala utvecklingsprocesser. För att nå resultat inom rimlig tid är det också viktigt att strukturera samarbetet med t ex stadens centrala nämnder för bostadsplanering, centrumförnyelse, lokal trafikplanering och utbildning samt med idrottens olika aktörer, närpolisen och andra viktiga partners. Projekt måste följas upp, kvalitetsmätas och utvärderas.

Skärholmens stadsdelsnämnd menar att förslaget som helhet är bra. Det finns utrymme för lokala variationer utifrån lokala förutsättningar och det är positivt att medlen fördelas till berörda stadsdelsnämnder. Det är också bra att olika satsningar samlas under ett paraply, ett sammanhållet utvecklingsarbete, eftersom strukturella problem inte kan lösas lokalt. Insatser måste också göras samtidigt på flera nivåer och inom flera områden. Stadsdelsförnyelsen ses inte som ett avgränsat projekt utan ska genomsyra hela organisationen. Demokrati och inflytande kan inte begränsas till extraordinära satsningar. Målen för Stadsdelsförnyelsen bör gälla samtliga nämnder och bolagsstyrelser. Bostadsförmedlingen bör medverka. Det måste bli klargöras hur det generella avkastningskravet på gjorda investeringar kommer att tillämpas och vad som är ordinarie underhåll respektive "satsning". Nämnden kommer själv att gå vidare för att klargöra de lokala processerna, bli för att hitta en balans mellan allmänintressen och särintressen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd är positiv till bredden, den högre ambitionsnivån och fokuseringen på tillgångar och möjligheter. Måluppfyllelse underlättas på ett avgörande sätt av att så många facknämnder och bolag får i uppdrag att medverka i Stadsdelsförnyelsen inom sin ordinarie verksamhet. Ett bredare geografiskt perspektiv är viktigt. Den regionala samverkan mellan Spånga-Tensta, Kista och Rinkeby i det pågående arbetet att ta fram gemensamma framtidsscenarier för Järvaregionen lyfts som ett exempel. Kulturens roll borde betonas mer. Det finns en motsättning mellan kravet att insatser ska vara av engångskaraktär och det faktum att det tar tid att åstadkomma positiva förändringar. I förslaget saknas viktiga externa samarbetspartners, t ex arbetsförmedlingen, landstinget, branschorganisationer, näringslivs- och arbetsmarknadsorganisationer samt bildningsförbund.

Vantörs stadsdelsnämnd är i stort positiv och menar att Stadsdelsförnyelsen kan få stor betydelse för utvecklingsarbetet i ytterstaden. Den geografiska omfattningen och gränsen mellan ordinarie verksamhet och extra insatser bör studeras vidare. Olika satsningar och projekt måste samordnas på stadsdelsnämnds nivå. De omfattande målsättningarna inte kan nås bara inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Den centrala styrgruppen måste kontinuerligt arbeta för att precisera och konkretisera de övergripande målen, dels för att tydliggöra för medborgarna vad som ska uppnås, dels för att underlätta en bra utvärdering. Nämnden betonar vikten av att det klargörs hur stora resurser, inklusive bolagens medel, som tilldelas stadsdelsnämnderna. Vid ett öppet möte framfördes synpunkten att remisstiden borde ha varit längre om den ansvariga roteln menar allvar när det gäller att skapa ökad delaktighet. Små privata hyresvärdar, lokalt näringsliv, nya mötesformer som bli lockar fler ungdomar samt trivsselfrågor är viktiga framgångsfaktorer.

Älvsjö stadsdelsnämnd är mycket positiv till detta försök till ny ansats att skapa rättvisa uppväxtvillkor och ekonomisk utveckling i hela ytterstaden. Man vill bygga på det engagemang som finns i olika planfrågor och tycker därför att det vore spännande att få omfattas av Stadsdelsförnyelsen, med fokus på områdena Solberga och Prästgårdsgårde som man hittills inte haft möjlighet att engagera sig nämnvärt i.

Östermalms stadsdelsnämnd pekar på att det förekommer ett visst samarbete mellan Östermalm och stadsdelar i ytterstaden. Man föreslår att området Ekhagen-Lappkärrsberget skulle kunna ingå i Stadsdelsförnyelsen med hänvisning till behovet att öka samverkan mellan studenter, invandrare och övriga boende.

Facknämnder

Gatu- och fastighetsnämnden välkomnar att Stadsdelsförnyelsen ska utgå från tillväxt och långsiktighet. Dock är det viktigt att satsningen inte innebär samordning för samordningens skull och därmed kullkastar fungerande samarbete inom t ex Kista- och Söderortsvisionerna. Istället bör tydliggöras att och hur Stadsdelsförnyelsen främjar och bejakar att flera olika insatser kan pågå parallellt, även med en högre grad av central samordning. Annars är risken stor att angeläget arbete i ytterstaden förlorar tempo. Det vore också olyckligt om förslaget att kommunstyrelsen ska ansvara för att utarbeta flexibla former för dialog med externa aktörer ska tolkas som om de kontakter som idag sker i förvaltningar och inom visionsarbetet ska centraliseras.

Nämnden understryker att dess arbete i ytterstaden sker i den reguljära verksamheten inom ytterstadsbyråerna i Region Ytterstad. Prioriteringsfrågor avgörs inom ramen för ordinarie linjearbete, det är här omfattning och takt av insatser i ytterstaden bestäms. Sist men inte minst är det i detta arbete som både lagbundet och övrigt samrådsarbete sker. Bl a träffar man tekniskt ansvariga inom stadsdelsförvaltningarna för genomgång och diskussion kring aktuella projekt. Kontoret deltar vid informationsträffar om det är påkallat.

Förtydliganden krävs avseende investeringar, driftkostnader, ”projekt av engångskaraktär” mm. Krav måste ställas på tydlighet beträffande typ av projekt, genomförandetid osv. Inom Ytterstadsatsningen byggdes på ett olyckligt sätt upp två parallella beslutsgångar, en för ordinarie insatser och en för ytterstadsprojekten. Nämnden önskar ett tydligare resonemang om hur uppdraget att tillskapa 20 000 nya bostäder korresponderar med riktlinjerna för Stadsdelsförnyelsen. Trivsel i lokalsamhället, arbetet för en god närmiljö och betoning av den fysiska miljön är viktiga delar i satsningen.

Idrottsnämnden har ingenting att erinra mot att vissa riktade insatser görs i ytterstadsområdena. Man konstaterar att man kan komma att beröras av olika idrottsprojekt och menar att idrottsnämnden måste fatta beslut i dessa frågor innan beslut fattas på lokal nivå, detta för att behov och investerings- och driftkostnader ska kunna redovisas. Det måste också garanteras att eventuella projekt belastar Stadsdelsförnyelsens budget.

Integrationsnämnden lämnar ett omfattande remissvar som tar sin utgångspunkt i stadens mångåriga erfarenheter av en lång rad kommunala och statliga ”satsningar” som syftat till att förbättra levnadsvillkoren i Stockholms eftersatta förorter. Dessa erfarenheter och slutsatser utgör en viktig utgångspunkt för satsningen på Stadsdelsförnyelse och för förslaget till riktlinjer. De viktigaste synpunkterna kan sammanfattas på följande sätt.

- ? Långsiktighet och kontinuitet är nödvändigt om man vill nå resultat. Riktlinjerna är inte tillräckligt tydliga på den punkten.
- ? Resultat nås bara om alla pågående insatser samordnas. Denna samordning saknas.
- ? Stadsdelsförnyelsen är bara en del av det utvecklingsarbete som pågår i ytterstaden. Idag saknas inte bara samordning utan också ett tydligt formulerat övergripande syfte för stadens samlade utvecklingsarbete i ytterstaden. Det gör att Stadsdelsförnyelsens roll i helheten blir oklar och att det också är svårt att precisera syftet med Stadsdelsförnyelsen. Det är viktigt att syftet står i relation till de medel som avsätts.
- ? De mål som uttrycks i förslaget till riktlinjer är bra som övergripande mål för det samlade utvecklingsarbetet i ytterstaden men måste brytas ner till mål för själva Stadsdelsförnyelsen så att det arbetet kan följas upp och utvärderas.

? Det är viktigt att enskilda stadsdelar inte lämnas ensamma med hela ansvaret. Både vertikal och horisontell samordning och samverkan måste åstadkommas. I vertikal samverkan tar varje nivå ett tydligt ansvar för sin del i utvecklingsarbetet. I horisontell samverkan agerar olika aktörer på det lokala planet med utgångspunkt från ett gemensamt mål.

Kulturnämnden ställer sig i princip bakom de föreslagna riktlinjerna. Man anser att det kulturpolitiska perspektivet bör stärkas mot bakgrund av att kulturen, inte minst på det lokala planet, ska vara en motor och innovatör i samhällsutvecklingen. Tensta Konsthall, stadsdelsbiblioteken, samlingslokalerna och det pågående arbetet att bygga upp lokala kulturcentra i några ytterstadsstadsdelar tas upp som exempel på områden där en samverkan med Stadsdelsförnyelsen skulle kunna föra det lokala utvecklingsarbetet vidare. Nämnden föreslår att man tilldelas medel för att delta i Stadsdelsförnyelsen.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden tillstyrker förslaget under förutsättning att förnyelsen sker så att den bidrar till att nå målen i Stockholms nya miljöprogram. Det måste framgå av målformuleringarna för Stadsdelsförnyelsen att de nya miljömålen ska vägas in i omdaning av stadsdelarna. Nämnden är positiv till att det utvecklas arbetsformer som innebär samverkan på det lokala planet mellan medborgare och berörda facknämnder. Därigenom kan nämnden bidra till undanröja befintliga och undvika nya lokala miljöproblem. Exempel på befintliga problem är trafikbuller och PCB i fogmassor och i jorden utanför byggnader. Nämnden förutsätter att dess remissvar avseende Vision Söderort används som utgångspunkt för ett lokalt visionsarbete.

Näringslivsnämnden påpekar att det är viktigt att Stadsdelsförnyelsen samverkar med ordinarie verksamhet, exempelvis nämndens arbete i stadsdelarna och uppdraget att inrätta företagslotsar. Samverkan bör också ske med Söderortsvisionen, Företagens Miljösatsning och Stockholm Matchning, satsningar som i hög grad hänger samman med Stadsdelsförnyelsen. Kravet på nämnder och bolagsstyrelser att redovisa i sina verksamhetsplaner för hur man avser att fullfölja sina uppdrag i Stadsdelsförnyelsen är positivt. Detsamma gäller kommunstyrelsens uppdrag att söka dialog med externa aktörer (t ex SL och privata fastighetsbolag) som har en avgörande roll när det gäller stadslandskapets utformning.

Stadsbyggnadsnämnden är positiv till att fler nämnder och bolag involveras eftersom det krävs medvetna insatser från stadens alla aktörer för att åstadkomma mer jämlika levnadsvillkor. Nämnden medverkar redan i olika satsningar som rymmer inom stadens övergripande integrationsmål; Kistavisionen, Vision för Söderort och även Stockholm 2030, där syftet är att visa hur stadsbebyggelsen kan bli socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar. Den översiktliga planeringen bör utvecklas på områdesnivå (mellan översiktsplanen och detaljplanen) för att synliggöra både det övergripande och det lokala perspektivet. Områdesnivå ger medborgare och andra lokala aktörer goda möjligheter att delta i diskussionen om ett områdes långsiktiga utveckling – helt i linje med förslaget i riktlinjerna att det lokala utvecklingsarbetet ska bygga på framtidsscenarier. Samarbetet mellan centrala nämnder och stadsdelsnämnder måste utvecklas om syftet med att etablera en områdesnivå ska kunna förverkligas.

Stadsmuseinämnden anser att syften och målformuleringar är ambitiösa men allmänt hållna. Om medel anslås vill nämnden delta i satsningen. Bl a kan man bidra till att nyansera bilden av de berörda stadsdelarna genom att skildra områdenas kulturhistoriska utveckling. Nämnden menar att man bör delta både i stadsdelsnämndernas målformuleringsarbete och i de fora där konkreta årgärdsförslag diskuteras, främst för att säkra att kulturhistoriska aspekter beaktas.

Utbildningsnämnden påpekar att det redan idag görs särskilda satsningar på gymnasieskolor i ytterstaden och att dessa skolor även har fått ökade resurser jämfört med övriga gymnasier. Inom vuxenutbildningen pågår ett arbete som rör rekrytering, validering, uppbyggnad av lärcentra mm. Samarbetet med stadsdelsnämnderna avseende dessa frågor skulle kunna utvecklas ytterligare. När det gäller lokal samverkan framhåller nämnden att gymnasiesystemet inte bygger på samma stadsdelsförankring som tidigare, även om vissa ytterstadsgymnasier har en tydligare lokal förankring.

Bolagen

Koncernledningen tillstyrker förslaget och menar att det är nödvändigt både med en breddning och en samordning av utvecklingsarbetet i ytterstaden. Det påpekas att ansvarsfördelningen mellan berörda bolag bör omarbetas, främst därför att förslag till budget 2004 för Stockholm anger att SISAB inte ska avsätta medel till Stadsdelsförnyelsen men också för att fr a Svenska Bostäder och Familjehem har sålt ett antal fastigheter i ytterstaden.

Svenska Bostäder delar till fullo den beskrivning som görs av syftet med en fortsatt satsning på Stadsdelsförnyelse. Det är angeläget att ta vara på samordningsmöjligheter och skapa forum för dialog med dem som berörs av förnyelseprocesser. Bolaget har goda möjligheter till detta genom en decentraliserad och lokal organisation. Samordning bör ske inte bara med visionsarbetet i Kista och Söderort utan också med det omfattande utvecklingsarbete som bolaget nu planerar i Vällingby (ett led i en ”Vision Västerort”). Generellt bör fortsatta insatser göras i ytterstadens centrumanläggningar eftersom det har en positiv inverkan på områdets attraktivitet. I första hand bör större och mer helhetsinriktade projekt prioriteras i syfte att åstadkomma synliga förändringar. Ett konkret exempel är den planerade boställningen i Tensta 2006.

Familjebostäder instämmer i huvudsak i förslaget och menar att det skapar utrymme för en satsning i utvalda områden i syfte att stärka områdenas sociala ställning och tillgodose specifika behov. Bl a nämns lägenhetssammanslagningar och investeringar i bredband. Bolaget är mycket positivt till möjligheten att förändra och utvidga urvalet av stadsdelar. Med utgångspunkt från boendeprofiler och enkäter följer man utvecklingen i de stadsdelar där man har sitt bestånd, och dessa profiler visar nu behov av insatser i bl a Årsta och Blackeberg. Förslaget att ansvarsfördelningen mellan fastighetsbolagen ska utgå från bestånd och aktuella projekt i berörda stadsdelar ses som en väsentlig förbättring när det gäller att åstadkomma bästa resultat av satsade medel. Bolaget är positivt till att mindre upprustningsåtgärder särskiljs från Stadsdelsförnyelsen, men menar att det behöver förtydligas vad som avses med mindre åtgärder.

Stockholmshem konstaterar att man har fått gehör för de synpunkter som framförts i det omfattande samråd som föregått remissen. Bolaget understryker att samverkansfasen i större projekt inte får ta så lång tid i anspråk att hyresgästerna upplever det som negativt. En beloppsgräns om 100 000 kronor föreslås för att avgränsa sådana mindre omfattande insatser som inte kommer att behandlas eller redovisas inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Andra områden än de som ingått i Ytterstadssatsningen har behov av samlade insatser. Därför är det angeläget att kretsen av berörda stadsdelar vidgas.

Centrum Kompaniet anser att det är viktigt att de åtaganden man gjort inom ramen för Ytterstadssatsningen kan fullföljas innan nya projekt planeras. Trygghetsskapande åtgärder bör tillföras som ett av målen för satsningen. Bolaget har tidigare strävat efter att koncentrera insatserna till de små centrumanläggningar där det funnits brister i den fysiska miljön och i känslan av trygghet. Åtgärder som gäller ungdomar borde lyftas fram mer. Begreppet mindre omfattande insatser som inte ska ingå i Stadsdelsförnyelsen måste definieras.

SISAB menar att de föreslagna riktlinjerna ligger helt i linje med de synpunkter som bolaget framfört under åren, bl a när det gäller en förenklad beslutsprocess. Kortare genomförandetid bidrar till att engagemanget hos elevråd och andra lever kvar. Även den mindre strikta geografiska avgränsningen är bra.

Stadsteatern ställer sig bakom de föreslagna riktlinjerna och uppskattar den betoning på kulturens roll i byggandet av en attraktiv samhällsmiljö som förslaget andas. Genom teaterverksamheten i Sättra och fr a Parkteatern har bolaget redan idag en närvaro även utanför Stockholms City, och nu satsas ytterligare på verksamheter i ytterstaden, bl a genom Ung Scen som är uppsökande teater för barn och unga i skolor och samlingslokaler. Unga Klara kommer att hösten periodvis att ha sin bas i Skarpnäcks kulturhus och på Akalla Träff. Bolaget planerar även för etablerandet av en permanent scen i Skärholmen. Stadsteatern har en hög beredskap att ingå i ett fortsatt samarbete med berörda stadsdelar.

De externa remissvaren sammanfattas inte. Istället hänvisas till *bilaga 4*.

Mina synpunkter

Utvecklingsarbetet i ytterstaden har avgörande betydelse för hela Stockholms fortsatta utveckling. En positiv utveckling i förorterna gör att Stockholm står betydligt bättre rustad inför framtiden. Ett misslyckande innebär växande klyftor och ökade motsättningar.

Stadsdelsförnyelsen handlar dels om medborgarengagemang, dels och samverkan mellan en rad olika aktörer inom ramen för ett lokalt utvecklingsarbete. Det handlar om medborgarnas möjlighet att på allvar delta i lokala beslutsprocesser och om den kommunala organisationens förmåga att åstadkomma reell samverkan mellan olika verksamhetsområden och olika nivåer.

Stadsdelsförnyelsen kommer att beröra många stadsdelsnämnder, de flesta centrala facknämnder och ett antal kommunala bolag. Förslaget till riktlinjer har därför remitterats brett, något som har resulterat i ett mycket intressant och varierat bakgrundsmaterial inför det slutgiltiga ställningstagandet. Även enskilda medborgare, ungdomsråd, lokalt föreningsliv och andra externa parter har lämnat många tänkvärda och insiktsfulla synpunkter.

På vissa punkter är samstämmigheten stor bland remissinstanserna. Rent allmänt är alla positiva till att det görs en satsning på ytterstadens fortsatta utveckling. Framför allt uppskattas att Stadsdelsförnyelsen utgår från tillgångar och utvecklingsmöjligheter istället för att fokusera på problem, svagheter och behov. Nästan alla remissinstanser uttalar sig också mycket positivt när det gäller målsättningen att sträva efter ökad samverkan, både mellan olika större satsningar och mellan dessa satsningar och den ordinarie verksamheten. Samtidigt uttrycker många skepsis inför de mycket allmänt hållna målformuleringarna. Jag återkommer till det.

Tidigare erfarenheter

De utvärderingar som gjorts av tidigare kommunala och nationella satsningar i Stockholms ytterstad ger viktiga ledtrådar och möjliga nycklar till framgång när det gäller det lokala processarbetet. I sitt remissvar pekar integrationsnämnden fr a på följande erfarenheter från Storstadssatsningen.

- ? Lokala projekt utan inbördes sammanhang och utan koppling till ordinarie verksamheter leder inte till varaktig förändring. Samverkan mellan lokala aktörer, kommunen, statliga myndigheter, näringslivet samt föreningslivet och de boende måste stödjas och utvecklas långsiktigt. (NUTEK)
- ? En genomtänkt lokal organisation är en förutsättning för att utvecklingsarbetet ska ge resultat. En renodlad projektorganisation innebär att arbetet marginaliseras och inte påverkar det ordinarie arbetet. Effekterna försvinner när projektet läggs ner. Om arbetet å andra sidan helt sammanblandas med ordinarie verksamhet drunknar utvecklingsarbetet i gamla strukturer. Svårigheten ligger i att skapa en organisation som synliggör utvecklingsarbetet och samtidigt har en fast koppling till ordinarie verksamhet. (Södertörns Högskola)
- ? Ett tydligt stöd från stadsdelsnämndsområdets ledningsnivå krävs för att utvecklingsarbetet ska få genomslagskraft. (Södertörns Högskola)
- ? Segregation kan inte lösas genom riktade insatser till begränsade geografiska områden som definieras som utsatta. Arbetet måste snarare koncentreras på relationen mellan dessa stadsdelar och det omgivande samhället. Åtgärder i stadsdelarna kommer inte åt grundproblemet. Hela ansvaret för den lokala utvecklingen har lagts på de berörda stadsdelarna trots att de saknar möjligheter att påverka avgörande strukturella frågor. (Integrationsverket)

Ett EU-finansierat forskningsarbete har utmynnat i en "handbok" för framgångsrikt lokalt utvecklingsarbete som presenterades våren 2003. De avgörande faktorerna är fr a följande.

- ? Organisationen. Arbetet måste ske i nära samverkan mellan olika nivåer (vertikal samverkan) där varje nivå tar ett tydligt ansvar för sin del i utvecklingsarbetet. Enskilda stadsdelar kan inte lämnas ensamma med hela ansvaret. Samverkan mellan olika aktörer på det lokala planet (horisontell

samverkan) är lika viktigt och det måste finnas ett gemensamt ansvarstagande för hela utvecklingsarbetet.

- ? En tydlig definition och analys av nuläge – behov och utvecklingsmöjligheter – måste ligga till grund för arbetet. Denna analys måste bestå av såväl expertanalyser som analyser från lokala aktörer och boende.
- ? Lokala utvecklingsprogram bör utarbetas. Dessa får inte bara rada upp ett antal projekt utan måste för att beskriva en sammanhållen plan för stadsdelens utveckling (dvs vad olika projekt och åtgärder sammantaget ska uppnå).
- ? Det behövs ett tydligt uttalat politiskt stöd och engagemang från såväl lokal som central nivå för att utvecklingsarbetet ska kunna nå framgång.
- ? Den lokala nivån bör ha ett stort inflytande över de medel som avsätts för utvecklingsarbetet och det måste finnas en långsiktigt stabil finansiering. Om den lokala nivån ständigt måste söka utvecklingsmedel från projektfonder kommer detta att inverka negativt på långsiktighet och stabilitet i utvecklingsarbetet.

Integrationsnämnden poängterar också att samtliga forskare och utvärderare som man samverkar med lyfter fram ett kunskapsbaserat utvecklingsarbete istället för tillfälliga projekt utan inbördes sammanhang. Utvecklingsarbetet måste balansera mellan boendes och lokala aktörers dagliga önskemål och behov och en gedigen kunskap om vilken typ av åtgärder som långsiktigt leder till resultat.

Jag vill särskilt betona hur viktigt det är att dessa erfarenheter från det lokala processarbetet får utgöra en viktig grund för den fortsatta satsningen på ytterstadens förnyelse.

Förändringar av riktlinjerna med utgångspunkt från remissvaren

Många remissinstanser kritiserar de föreslagna målskrivningarna som alltför allmänt hållna. Dessutom menar man att det inte är realistiskt att tro att målen kan nås enbart med hjälp av de medel som tillförs genom satsningen på Stadsdelsförnyelse. Många av målsättningarna kräver genomgripande strukturförändringar för att uppnås.

Jag instämmer i kritiken. Riktlinjerna har därför justerats och kompletterats på den här punkten. Istället för fyra ”specifika målformuleringar” innehåller det slutgiltiga förslaget istället tre övergripande mål, som från 2004 även kommer att utgöra kommungemensamma mål för stadens samlade integrationspolitik. Till detta läggs ett antal processmål som beskriver formerna för det lokala utvecklingsarbetet och som samtidigt utgör både mål och medel i satsningen. (Processmålen är inte nya. Förändringen innebär bara att löpande text och vissa uppdrag i förslaget till riktlinjer har strukturerats på ett mer överskådligt vis. På så sätt tydliggörs också själva processens betydelse.) Riktlinjerna har slutligen kompletterats med ett antal kriterier som syftar till att definiera vilka åtgärder som kan rymmas inom Stadsdelsförnyelsen.

Därutöver tillförs ett kort resonemang kring begreppet ”insatser av engångskaraktär”. Med dessa klargöranden menar jag att remissinstansernas synpunkter på dessa punkter har tillgodosetts.

Jag vill också understryka att satsningens fortsatta utveckling i sig är en process och att det är ett ansvar för alla nivåer och alla inblandade aktörer att agera om man anser att någon del i processen kan förbättras. Den ansvariga arbetsmarknads- och integrationsberedningen har det slutgiltiga ansvaret att vid behov föreslå fullmäktige att besluta om justeringar i riktlinjerna.

I anslutning till detta resonemang kring målskrivningarna vill jag också betona att ett sammanhållet utvecklingsarbete i ytterstaden i första hand måste handla om en mobilisering och samordning av stadens ordinarie resurser. Med en målinriktad användning av de totala resurserna är det fullt möjligt att nå betydande resultat.

Några remissinstanser har lämnat förslag på ytterligare ett antal aktörer som skulle kunna vara intressanta samverkansparter i det lokala utvecklingsarbetet. Riktlinjerna har kompletterats med dessa förslag.

De riktlinjer för Stadsdelsförnyelse som kommunfullmäktige föreslås fastställas i *bilaga 5*.

Kommentarer och förtydliganden samt uppdrag till kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB med anledning av vissa remissvar

Några stadsdelsnämnder har framfört åsikten att samtliga 600 mnkr ska fördelas direkt till stadsdelsnämnderna, alternativt att stadsdelsnämnderna får beslutanderätt även när det gäller bolagens andel i satsningen. Jag har förståelse för förslaget men konstaterar samtidigt att det inte är möjligt med den finansieringsform som valts för satsningen. Genomförandebeslut som avser bolagssektorns andel måste fattas inom respektive bolag. Dock vill jag understryka att detta återigen aktualiserar hur viktigt det är att ta fasta på processmålen om samverkan och medborgarnas delaktighet, och särskilt betona bolagens ansvar i det avseendet. Ett av fastighetsbolagen, Svenska Bostäder, tar själv upp just den frågan i sitt yttrande och menar att det i högsta grad ligger i deras eget intresse att på alla sätt vara öppen för samverkan och dialog. Möjligheten att vidareutveckla bolagssektorns engagemang i satsningen på Stadsdelsförnyelse och ytterstadens förnyelse kommer dessutom att utredas av kommunstyrelsen och koncernstyrelsen.

Rinkeby stadsdelsnämnd menar att målsättningen om ökade möjligheter till ”direkt inflytande” för medborgarna bör förtydligas. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd pekar på samma oklarhet och menar att ett direkt inflytande kan komma i konflikt med den parlamentariska beslutsordningen. Jag anser, i linje med den tänkbara åtgärd som Spånga-Tensta själv pekar på, att den här frågan måste lösas lokalt när man utformar de beslutsprocesser som ska gälla för Stadsdelsförnyelsen. Spånga-Tensta poängterar att det gäller att hitta system där de boendes inflytande på ett tydligt sätt kan redovisas i beslutsprocessen.

Gatu- och fastighetsnämnden uttrycker en oro för att satsningen på Stadsdelsförnyelse ska medföra krav på samordning för samordningens skull och därmed kullkasta ett redan fungerande samarbete. Denna farhåga har inte uttryckts av någon annan remissinstans. De flesta svar pekar istället på behovet av – och även möjligheten till – ökad grad av samordning. Detta är mycket angeläget både för att hushålla med stadens begränsade resurser och för att ta vara på den kunskap och erfarenhet som finns hos olika aktörer och på olika nivåer i stadens organisation. Jag vill verkligen understryka att syftet med satsningen inte är att tvinga fram konstlade eller onödiga processer – tvärtom.

Remissvaren visar att det inom staden och även bland medborgare och föreningsliv finns olika syn på hur väl samverkan fungerar idag och i hur stor utsträckning man känner sig delaktig i gemensamma angelägenheter. Detta finns det all anledning att fundera vidare på inom ramen för satsningen, både lokalt och inom den centrala styrgruppen, bl a med utgångspunkt från det processmål som anger att det ska utvecklas tydliga samverkansformer mellan berörda stadsdelsnämnder, facknämnder och bolag. För övrigt finns i gatu- och fastighetsnämndens remissvar ett antal konkreta exempel på lokala samrådsformer som kan tjäna som goda exempel och utgångspunkter när de lokala processerna inleds.

Jag instämmer i gatu- och fastighetsnämndens påpekande att de två parallella beslutsgångar (den ordinarie och den för ytterstadsprojekt) som efterhand etablerades som ett resultat av den tidigare Ytterstadssatsningen inte alltid var lyckosam. Det är bland annat för att undvika att detta upprepas som en ökad grad av samordning och samverkan är så viktig i Stadsdelsförnyelsen, och naturligtvis i stadens verksamheter rent generellt. Detta tas bl a upp av koncernledningen, som i sitt tjänsteutlåtande menar att det är nödvändigt att samordna stadens utvecklingsarbete i ytterstaden. Även de berörda bolagen betonar hur viktigt det är att åstadkomma samordning mellan stadens olika aktörer. Svenska Bostäder nämner exempelvis sin decentraliserade och lokala organisation som en bra förutsättning för samordning och samverkan.

Familjebostäder och Stockholmshem tar upp behovet av att tydligare klargöra vad som avses med sådana mindre omfattande insatser som inte ska redovisas inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Stockholmshem menar att en beloppsgräns om förslagsvis 100 000 kronor per projekt skulle kunna fastställas. Jag föreslår att denna gränsdragningsfråga skyndsamt hanteras av kommunstyrelsen och

Stockholms Stadshus AB i samband med att man utreder frågan om hur de kommunala bolagens engagemang i Stadsdelsförnyelsen kan vidareutvecklas.

Ytterligare två frågor som rör bolagens roll i satsningen bör hänföras till kommunstyrelsen och Stockholms Stadshus AB för snabba klargöranden. Det gäller dels det spörsmål som Svenska Bostäder tar upp rörande möjligheten att redovisa eventuella nedskrivningsbehov i samband med kompletteringsbebyggelse inom ramen för Stadsdelsförnyelsen, dels den fråga Skärholmens stadsdelsnämnd tar upp om huruvida det generella avkastningskravet på bolagens investeringar kommer att tillämpas i Stadsdelsförnyelsen. (Nämnden påpekar att i den tidigare Ytterstadssatsningen skulle bolagsinvesteringar inte generera hyreshöjningar.)

Idrottsnämnden tar i sitt yttrande upp frågan om hur eventuella investeringar i nya idrottsanläggningar ska hanteras så att idrottsnämnden blir första beslutsinstans och inte belastas med investerings- och driftkostnader. Detta är en av många tänkbara delar av Stadsdelsförnyelsen som kan beröra idrottsnämnden. Några andra intressanta aspekter är hur samverkan kan ske på det lokala planet kring satsningar på spontanidrott (en fråga som även tagits upp av SISAB), idrottsskolor, Idrott mitt i byn och nämndens kontinuerliga kontakter med stadens idrottsklubbar. Dessa frågor och även arbetet med kommande investeringsplaner är exempel på sådant som skulle kunna finnas med när nämnden i kommande verksamhetsplaner konkretiserar sin medverkan i Stadsdelsförnyelsen.

Kulturnämndens och näringslivsnämndens yttranden kan lyftas fram som exempel på hur man inom centrala nämnder ser vissa konkreta möjligheter till samverkan med det lokala planet för att förstärka effekterna av både centralt och lokalt finansierade insatser. Generellt finns det dock anledning för de centrala nämnderna att utveckla dessa tankegångar så att man på ett seriöst sätt inkluderar hela staden i sin ordinarie verksamhet. Här kan satsningen på Stadsdelsförnyelse med sina kommunövergripande mål och sitt processinriktade arbetssätt bidra till att stimulera och vidareutveckla ett bredare synsätt.

Förslaget att det kulturpolitiska perspektivet i riktlinjerna bör stärkas ytterligare är intressant och tänkvärt, och det har även framförts av Spånga-Tensta stadsdelsnämnd. I dagsläget anser jag dock att kulturen betonas tillräckligt starkt i riktlinjerna, både i det inledande resonemanget och i de övergripande målsättningarna. Synpunkten lämnas istället vidare som ett förslag till arbetet med lokala framtidsvisioner.

Detsamma gäller stadsmuseinämndens och miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag att ytterligare lyfta sina respektive ansvarsområdens "status" i det kommande processerna med framtidsvisioner och målformuleringar. Givetvis måste det nya miljöprogrammet vägas in i de delar där det är tillämpligt. På samma sätt ska hänsyn naturligtvis tas till kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Jag har dock inte för avsikt att föreslå att stadsmuseinämndens medverkan i de lokala målformuleringsprocesserna ska vara obligatorisk. Däremot uppmanas stadsdelsnämnderna att nyttja stadsmuseinämndens ingående och djupa kunskap på området, som en bland många vägar att lyfta ett områdes attraktionskraft och förstärka känslan av samhörighet kring en gemensam hembygd. Förslaget från miljö- och hälsoskyddsnämnden att det lokala visionsarbetet bör hämta kunskap ur nämndens remissvar avseende Vision för Söderort är också värdefullt och bör kunna tas tillvara i arbetet med framtidsvisioner.

Stadsbyggnadsnämnden pekar i sitt svar på ett mycket intressant arbete, projektet Stockholm 2030, som syftar till att visa hur stadsbebyggelsen kan bli socialt, ekonomiskt och ekologiskt långsiktigt hållbar. Genom att komplettera planarbetet med en områdesnivå skapar man ett forum för medborgare och andra lokala aktörer att föra diskussioner om ett områdes långsiktiga framtid. Detta är också ett centralt syfte med, och samtidigt en viktig arbetsmetod i, Stadsdelsförnyelsen. Jag ser därför mycket positivt på möjligheterna till nära samverkan på detta område.

Jag vill betona att samtliga nämnder och bolagsstyrelser som omfattas av satsningen på Stadsdelsförnyelse ska utforma egna mål för sin medverkan och även redovisa hur man avser att medverka inom ramen för sin ordinarie budget. Detta uppdrag gäller således inte bara berörda stadsdelsnämnder.

Vid de öppna möten som föregick remissrundan återkom mötesdeltagarna ständigt till frågan om hur man engagerar fler ungdomar i det lokala utvecklingsarbetet. Detta tas även upp i flera remissvar. Ungdomsrådet i Enskede-Årsta har lämnat in ett yttrande där man föreslår att de stadsdelsnämnder som ingår i Stadsdelsförnyelse ska prata med sina ungdomsråd om hur ungdomar kan vara med och göra sin stadsdel bättre. Man påpekar också att ett bra sätt att få veta vad ungdomar vill förbättra i en stadsdel är att komma ut till skolorna och prata direkt med ungdomarna. Jag håller helt med ungdomsrådet. SISAB uppehåller sig vid samma fråga och menar att enkla beslutsprocesser och korta genomförandetider bidrar till att engagemanget lever kvar, t ex hos ett elevråd som inleder höstterminen med att planera för en cafeteria och sedan får se sin idé förverkligad före sommarlovet.

Jag ser det som en särskild utmaning för alla inblandade nämnder och bolagsstyrelser, och även för mig själv som ansvarigt borgarråd, att på olika sätt sträva efter att motivera fler unga människor att påverka, förändra och utveckla sin egen vardagsmiljö. Jag är övertygad om att engagemanget redan finns hos barn och ungdomar och att det därför i hög grad handlar om att erbjuda bättre konkreta möjligheter. Stadens handlingsprogram för implementering av FN:s Barnkonvention uppdateras för närvarande och bör därefter kunna utgöra ett användbart redskap.

För övrigt har ett stort antal remissyttranden lämnats in från enskilda medborgare och sammanslutningar av olika slag. Somliga av alla dessa synpunkter och förslag har föranlett förändringar i riktlinjerna eller kommenterats i detta utlåtande utan att direkta hänvisningar har gjorts till respektive yttrande. Jag rekommenderar ett närmare studium av dessa externa remissvar, liksom naturligtvis även av det omfattande interna materialet, inför den process som nu inleds inom berörda stadsdels- och facknämnder och bolag.

Urval av stadsdelsnämndsområden och fördelning av ekonomiskt utrymme

Urvalet av stadsdelsnämnder och fördelningen av det ekonomiska utrymmet bygger på ett sammanvägt socialt index samt befolkningsprognosen för 2005. Modellen har utarbetats av integrationsförvaltningen på uppdrag av arbetsmarknads- och integrationsroteln och med utgångspunkt från ett statistiskt underlag som har tagits fram av stadens Utrednings- och statistikkontor. Geografisk omfattning och fördelning av ekonomiskt utrymme framgår av *bilaga 6*. En mindre summa reserveras årligen för övergripande utvärderingar samt för stöd till stadsdelsnämnderna när det gäller att utveckla processinriktade arbetsmetoder.

Berörda stadsdelsnämnder disponerar det angivna ekonomiska utrymmet under förutsättning att de aktiviteter och åtgärder som initieras följer och kan hänföras till villkoren i de fastställda riktlinjerna. Nämnderna rekommenderas att i stor utsträckning följa det årsvisa utrymmet för att säkerställa medborgares engagemang över hela tidsperioden. Dock finns en möjlighet att förbruka mer eller mindre ett år till förmån för t ex investeringar och åtgärder som man bedömer ska ske under ett annat år. Ett sådant förfarande redovisas i så fall i nämndernas verksamhetsplaner. Nämnderna avgör den totala fördelningen över hela programperioden i samverkan med medborgare. Stadsdelsnämnderna ska även avsätta medel för utvärderingar och kommunikationsinsatser.

Eftersom satsningen inleds först under hösten 2003 kommer berörda stadsdelsnämnder sannolikt inte att förbruka hela det ekonomiska utrymme som anges för innevarande år. Beräknat överblivet utrymme redovisas i verksamhetsplan för 2004.

Den geografiska omfattningen gäller även för bolagssektorns insatser. Stockholms Stadshus AB beslutar för egen del om hur bolagssektorns andel i Stadsdelsförnyelsen ska fördelas mellan berörda fastighetsbolag. Berörda bolagsstyrelser beslutar i sin tur hur det egna bolagets andel ska fördelas mellan stadsdelsnämndsområdena. Ett resonemang om detta återfinns i riktlinjerna under rubriken Budget.

Kontinuerlig uppföljning och utvärdering

Både det processinriktade arbetssättet och den möjlighet stadsdelsnämnderna får att arbeta med ett flerårigt planeringsutrymme ställer stora krav på kontinuerlig uppföljning och utvärdering för att säkerställa att både de övergripande riktlinjerna och de lokalt fastställda framtidsvisionerna och handlingsplanerna verkligen efterlevs. Arbetsmarknads- och integrationsberedningen kommer därför tillsammans med den centrala styrgruppen att noga följa arbetet, bland annat genom att granska de årliga handlingsplaner som upprättas av berörda stadsdelsnämnder. Det är viktigt att berörda nämnder och styrelser följer arbetet på motsvarande sätt. Hur redovisning, uppföljning och utvärdering av satsningen på Stadsdelsförnyelse ska hanteras redovisas mer detaljerat i riktlinjerna, främst under rubriken Redovisning, uppföljning och utvärdering.

Jag har tidigare berört hur viktigt det är att ha ett långsiktigt perspektiv om utvecklingsarbetet i ytterstaden ska bli framgångsrikt. Av samma anledning är det också viktigt att olika insatser genomförs på ett sådant sätt att man redan på planeringsstadiet anger hur erfarenheterna kan föras över till ordinarie strukturer och verksamheter när den särskilda insatsen avslutas. I det avseendet hänvisar jag också till de synpunkter som framförs i stadsledningskontorets remissyttrande.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande.

1. Satsningen på Stadsdelsförnyelse omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kista, Rinkeby, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta och Vantör, gatu- och fastighetsnämnden, idrottsnämnden, integrationsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, näringslivsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsmuseinämnden och utbildningsnämnden samt de kommunala bolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholms hem, Centrum Kompaniet i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Stadsteater AB. Dessa medverkar i Stadsdelsförnyelse i enlighet med de uppdrag som anges i riktlinjerna och i övrigt i enlighet med utlåtandet.
2. Riktlinjer för Stadsdelsförnyelse fastställs i enlighet med *bilaga 5* i utlåtandet.
3. Stadens andel av Stadsdelsförnyelse, totalt 300 mnkr under perioden 2003-2006, finansieras av beräknade realisationsvinster vid försäljning av anläggningstillgångar. Gatu- och fastighetsnämndens försäljningsbeting utökas med 75 mnkr för år 2003.
4. Berörda stadsdelsnämnder ges ekonomiskt planeringsutrymme avseende stadens del av Stadsdelsförnyelse i enlighet med *bilaga 6* i utlåtandet.
5. Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas att med utgångspunkt från riktlinjerna besluta hur bolagssektorns andel av finansieringen av Stadsdelsförnyelse ska fördelas mellan de fastighetsförvaltande bolagen. Styrelsen anmodas därutöver uppmana respektive styrelse i de fastighetsförvaltande bolagen att med utgångspunkt från riktlinjerna besluta hur respektive bolags andel av satsningen ska fördelas mellan de stadsdelsnämndsområden som ingår i Stadsdelsförnyelse.
6. Kommunstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med styrelsen för Stockholms Stadshus AB utreda frågan om en vidareutveckling av de kommunala bolagens medverkan i Stadsdelsförnyelse och i arbetet med ytterstadens förnyelse. I samband med detta beaktas de frågeställningar kring vissa gränsdragningar, nedskrivningsbehov och avkastningskrav som tas upp i detta utlåtande.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del – under förutsättning av kommunfullmäktiges beslut ovan – följande

Framställan från integrationsnämnden avseende ”Ytterstadens förnyelse” anses besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Teres Lindberg

Anette Otteborn

Stadsdelsförnyelse – för ökad delaktighet och en långsiktigt positiv utveckling i Stockholms ytterstad

Riktlinjer

Utgångspunkter samt övergripande syfte

Stockholms framtid bestäms i stor utsträckning av hur väl vi idag förmår ta vara på den utvecklingspotential som finns i olika delar av staden. Med rätt förutsättningar kommer konstnärligt innovativa ungdomar och nytänkande unga entreprenörer i miljonprogrammets förorter att vara de som formar morgondagens samhälle.

Rättvisa uppväxtvillkor i alla delar av Stockholm är en sådan förutsättning, goda möjligheter till ekonomisk utveckling även i ytterstaden är en annan. Framsteg inom dessa båda områden måste gå hand i hand om vi vill åstadkomma en långsiktigt hållbar utveckling där hela staden präglas av sammanhållning och delaktighet.

När vissa områden utanför Stockholms tullar huvudsakligen beskrivs som "eftersatta", "utsatta" eller "svaga" så påverkar det stadsdelarnas och dess invånares möjligheter att styra utvecklingen i positiv riktning. Återkommande problemorienterade beskrivningar blir i sig ett problem, ytterligare ett hinder som måste övervinnas.

Satsningen på Stadsdelsförnyelse väljer därför att istället fokusera på de utvalda områdenas tillgångar och utvecklingsmöjligheter. En av dessa tillgångar – medborgarnas engagemang för det egna närsamhället – utgör en viktig motor i en fortsatt utveckling av ytterstaden och därmed av staden som helhet.

Stadens utvecklingsarbete i ytterstaden har under de senaste åren bedrivits bland annat genom Ytterstadssatsningen, Storstadssatsningen, Vision för Söderort samt Kista Science City. I budget för 2003 anges en satsning på Stadsdelsförnyelse i ytterstaden. Det är angeläget att Stadsdelsförnyelsen samverkar med övriga satsningar till ett sammanhållet utvecklingsarbete för ytterstaden.

I budget för 2003 anges att staden avsätter sammanlagt 600 mnkr under perioden 2003-2006 för Stadsdelsförnyelse som en del av stadens samlade satsning på ytterstaden. Stockholms stad och de kommunala fastighetsbolagen Svenska Bostäder, Familjebostäder, Stockholmshem och Centrum Kompaniet tillsammans svarar årligen för 75 mnkr vardera.

Mål

Övergripande mål

Satsningen på Stadsdelsförnyelse är ett av flera redskap för att nå målen för stadens integrationsarbete. Stadens övergripande mål för integrationspolitiken utgör därför också övergripande mål för stadsdelsförnyelsen. Samtliga medverkande nämnder och bolag ska inom sina verksamheter sträva efter att nå dessa mål.

- ? Förutsättningar ska skapas för ökad hållbar tillväxt och ekonomisk utveckling i hela staden genom insatser i ytterstaden som rör boende och bostadsförsörjning, nya arbetsplatser och goda näringslivsvillkor samt fysisk och elektronisk infrastruktur.
- ? Skillnaderna ska minskas mellan olika delar av staden avseende sysselsättnings- och utbildningsnivåer, hälsa, trygghet och trivsel samt tillgång till service, kultur och fritidsaktiviteter
- ? Metoder ska utvecklas i syfte att synliggöra, motverka och bryta fördomar, rasism och diskriminerande strukturer.

Processmål

För att nå de övergripande målen krävs en fortsatt utveckling av medborgarinflytande, samverkan och nya arbetsformer i stadens utvecklingsarbete. En utvecklad process är därför både medel och mål i det fortsatta arbetet.

1. Medborgarnas möjligheter att delta i planerings- och beslutsprocesser och ha ett direkt inflytande över gemensamma angelägenheter ska öka, bl a genom utvecklandet av mötesformer präglade av öppenhet och insyn. Stadsdelsnämnderna är huvudansvariga för detta, men facknämnder och bolag ska aktivt medverka i denna samverkan med de boende.
2. En ökande grad av samverkan mellan samtliga pågående större insatser i ytterstaden ska eftersträvas. Olika satsningar ska kopplas till annat pågående utvecklingsarbete inom Agenda 21, ordinarie verksamheter etc.
3. Tydliga former för samverkan mellan berörda stadsdelsnämnder, facknämnder och bolag ska utvecklas, både på central och lokal nivå.
4. Tydliga former för samverkan mellan olika lokala aktörer ska etableras alternativt vidareutvecklas.
5. Berörda facknämnder och bolag ska i sina verksamhetsplaner utforma egna mål för sin medverkan i Stadsdelsförnyelsens utvecklingsarbete och ange på vilket sätt man inom ordinarie budget avser att medverka i Stadsdelsförnyelsen. Arbetet ska årligen redovisas i nämndernas och bolagens verksamhetsberättelser.
6. Berörda stadsdelsnämnder ansvarar för att lokala framtidsvisioner och handlingsprogram utformas för varje stadsdelsnämndsområde som omfattas av Stadsdelsförnyelsen. Dessa ska utgå från en helhetssyn på ett sammanhållet utvecklingsarbete och beakta både fysiska och sociala utvecklingsfrågor. Arbetet ska involvera olika berörda aktörer både på lokal och central nivå. Boende ska genom framtidsscenarier, framtidsverkstäder eller på annat sätt få möjlighet att aktivt medverka i framtagandet av de lokala framtidsvisionerna och handlingsprogrammen.
7. En särskild plan för regelbundna kommunikationsinsatser gentemot medborgarna ska upprättas inom varje berört stadsdelsnämndsområde. Planen kan med fördel samordnas med övriga kommunikationsplaner och insatser inom stadsdelen.
8. En tydlig lokal organisation ska etableras för det lokala utvecklingsarbetet.

Kriterier för åtgärder inom Stadsdelsförnyelsen

Samtliga åtgärder som genomförs inom ramen för de totalt 600 mnkr som anvisas för Stadsdelsförnyelsen ska uppfylla minst ett av följande kriterier.

1. Åtgärden syftar till att lyfta fram alternativt öka de berörda områdenas attraktivitet för boende och näringsliv.
2. Åtgärden bidrar direkt till att nå de övergripande målen. Åtgärden kan avse hela det geografiska området eller vara riktad till vissa grupper som t ex ungdomar eller arbetslösa.
3. Åtgärden bidrar indirekt till att nå de övergripande målen. Åtgärden kan avse kunskapsutveckling, erfarenhetsutbyte etc.
4. Åtgärden bidrar till att uppfylla processmålen.
5. Åtgärden bidrar till att mobilisera ordinarie resurser i det lokala utvecklingsarbetet. Exempelvis kan medel från Stadsdelsförnyelsen användas som delinsats i en större satsning.

Samtliga åtgärder ska syfta till långsiktigt positiva förändringar som på sikt sänker stadens kostnader eller motverkar ökade kostnader.

Berörda nämnder och kommunala bolag

Satsningen på Stadsdelsförnyelse omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kista, Rinkeby, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta och Vantör, gatu- och fastighetsnämnden, idrottsnämnden, integrationsnämnden, kulturnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, näringslivsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, stadsmueinämnden och utbildningsnämnden samt de kommunala bolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Centrum Kompaniet i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB och Stockholms Stadsteater AB.

Budget

Stockholms stad och de kommunala fastighetsbolagen tillsammans svarar årligen för 75 mnkr vardera av de totalt 600 mnkr som utgör satsningen på Stadsdelsförnyelse under innevarande mandatperiod.

Stadens andel fördelas mellan berörda stadsdelsnämnder med utgångspunkt från ett sammanvägt socialt index samt befolkningsprognosen för 2005.

Styrelsen för Stockholms Stadshus AB beslutar för egen del hur de kommunala bolagens andel av satsningen ska fördelas mellan de fastighetsförvaltande bolagen. I enlighet med budget 2004 för Stockholms stad undantas SISAB från finansieringsansvar avseende Stadsdelsförnyelsen, men bolaget ingår ändå i satsningen. Berörda bolagsstyrelser beslutar i sin tur hur det egna bolagets andel ska fördelas mellan de berörda stadsdelsnämndsområdena. Fördelningen, både mellan bolagen och mellan stadsdelsnämndsområdena, bör företrädesvis utgå från respektive bolags fastighetsbestånd och aktuella projekt inom de berörda stadsdelarna samt även ta hänsyn till andra direktiv och åtaganden som åvilar bolagen.

Lokala utgångspunkter, arbetsformer och beslutsprocesser

Med utgångspunkt från de övergripande målen, processmålen och åtgärdsriterierna ska framtidsvisioner och handlingsprogram formuleras inom de stadsdelsnämndsområden som omfattas av satsningen. Visioner och handlingsprogram ska beakta både fysiska och sociala utvecklingsfrågor. Arbetet ska involvera olika berörda aktörer, både på lokal och central nivå. Boendes möjlighet att medverka ska säkerställas genom framtidsscenarier, framtidsverkstäder eller på annat sätt. De lokala målen skall vara konkreta för att kunna följas upp och utvärderas av stadsdelsnämnden själv men också av extern utvärderare.

I det dagliga arbetet utgår Stadsdelsförnyelsen från de åtgärdsförslag som väcks av medborgare och tjänstemän vid olika former av medborgarföra, med utgångspunkt från de lokala mål som gemensamt har fastställts för satsningen. Lokala mötes- och arbetsformer utformas av stadsdelsnämnderna i samverkan med boende och föreningsliv. Det är också viktigt att man hittar former för lokal samverkan med berörda facknämnder och bolag.

Med utgångspunkt från den lokala framtidsvisionen och handlingsplanen beslutar stadsdelsnämnderna vilka av de framlagda åtgärdsförslagen som ska genomföras och ansvarar för att genomförandeprocesserna drivs framåt. Särskilda stödfunktioner ska finnas inom förvaltningarna men samtidigt är det viktigt att hela tjänstemannaorganisationen görs delaktig i Stadsdelsförnyelsen.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna utvecklar arbetsformer med tydliga ramar. Snabba och tydliga besked krävs för att undvika besvikelse och ett svalnande engagemang från medborgarnas sida. En viktig framgångsfaktor är också att den gemensamma visionen för stadsdelens långsiktiga utveckling verkligen utformas i nära samverkan med medborgarna.

När det gäller förslag inom Stadsdelsförnyelsen som rör bolagssektorn fattas beslut om eventuellt genomförande inom respektive bolag. För att åstadkomma största möjliga samordning mellan stadsdelsnämndernas utvecklingsstrategier och bolagens insatser inom ramen för satsningen är det angeläget med en nära dialog mellan medborgare, stadsdelsnämnder och berörda bolag. Målet om samverkan är centralt i detta sammanhang.

När det gäller förslag till mindre omfattande insatser som rör enskilda fastigheter inom bolagens bestånd är det rimligt att det berörda bolaget i första hand samarbetar med hyresgästerna och de fora för brukarsamverkan som redan finns – exempelvis hyresgästföreningar, Hem- och Skolföreningar och elevråd, lokala företagarföreningar och anhörigråd inom äldreomsorgen. Insatser av sådan mindre omfattning redovisas inte inom ramen för Stadsdelsförnyelsen.

I det lokala arbetet med Stadsdelsförnyelsen kan viktiga erfarenheter och inspiration hämtas från arbetet med Agenda 21, där det lokala perspektivet är grundläggande för arbets- och beslutsprocesser. Agenda 21 syftar till att åstadkomma en långsiktigt hållbar utveckling ur både socialt, ekonomiskt och ekologiskt perspektiv.

Insatser för ett brett lokalt deltagande

Satsningen på Stadsdelsförnyelse bygger på medborgarnas engagemang. Stadsdelsnämnderna ska därför upprätta lokala planer för regelbundna kommunikationsinsatser. Dessa planer kan med fördel samordnas med övriga kommunikationsinsatser.

Det är viktigt att stadsdelsnämnderna utvecklar arbetsformer som uppmuntrar både befintligt föreningsliv, nya sammanslutningar och enskilda individer att delta och samarbeta på lika villkor. Utestängande tendenser måste motarbetas aktivt. Målsättningen är att de nya processerna utifrån ett individperspektiv både ska berika de etablerade föreningsstrukturerna och leda till att nya samsamarbetsformer etableras.

Satsningens omfattning

Geografiskt

Satsningen på Stadsdelsförnyelse omfattar stadsdelsnämnderna Enskede-Årsta, Farsta, Hässelby-Vällingby, Kista, Rinkeby, Skarpnäck, Skärholmen, Spånga-Tensta och Vantör. Urvalet av områden har gjorts med utgångspunkt från ett sammanvägt socialt index.

En långsiktigt positiv utveckling i ytterstaden är en angelägenhet för hela Stockholm. Därför är det angeläget att även de stadsdelsnämnder som inte får del av den ekonomiska satsningen deltar på olika sätt, t ex i åtgärder som syftar till att utveckla en närmare samverkan mellan olika delar av staden.

Verksamhetsmässigt

Samtliga åtgärder ska syfta till långsiktigt positiva förändringar som på sikt sänker stadens kostnader eller motverkar ökade kostnader. Åtgärderna kan avse både sociala och fysiska utvecklingsbehov. De ska vara av engångskaraktär, dvs avse investeringar eller socialt inriktade åtgärder som är tydligt avgränsade i tiden, som längst avseende den tidsperiod som anges för Stadsdelsförnyelsen (exempelvis tidsbegränsade projektanställningar, informations- eller kompetensutvecklingsinsatser).

Om en insats beräknas generera driftkostnader utöver en tydligt avgränsad tidsperiod måste det klart framgå vid genomförandebeslutet hur den fortsatta kostnaden avses att täckas. Sådana kostnader kan inte hänvisas till annan instans som inte är delaktig i beslutet.

Vid samverkan mellan stadsdelsnämnd(er) och facknämnd(er) bör beslut fattas med utgångspunkt från gemensamma tjänsteutlåtanden. Detsamma gäller om två eller flera stadsdelsnämnder väljer att samverka.

Åtgärder i den fysiska miljön begränsas till den mark och de fastigheter som ägs antingen av staden (gatu- och fastighetskontoret) eller av de fastighetsförvaltande kommunala bolagen. De medel som avsätts för Stadsdelsförnyelsen kan med fördel matchas med liknande satsningar från privata aktörer rörande t ex fysisk upprustning inom det privatägda fastighetsbeståndet eller på privatägd mark, men stadens medel kan inte direkt användas för sådana åtgärder.

Bolagssektorns medverkan i Stadsdelsförnyelsen påverkas av det särskilda regelverk som gäller för bolag. Fysiska upprustningsåtgärder kan genomföras inom det egna beståndet, däremot inte i den angränsande närmiljön. Möjligheten att genomföra åtgärder av social karaktär är begränsad i vissa rättsliga avseenden. Samtidigt är det angeläget att bolagen finner vägar att bidra även på detta område, exempelvis genom att satsa på trygghetsfrämjande åtgärder och underlätta sociala kontakter och nätverksbyggande genom att tillhandahålla lokaler.

Kommunstyrelsen kommer i samverkan med styrelsen för Stockholms Stadshus AB att utreda frågan om hur de kommunala bolagens engagemang i Stadsdelsförnyelsen och ytterstadens förnyelse kan vidareutvecklas.

Samverkan

Övriga kommunala verksamheter

Stadens samlade resurser ska utnyttjas effektivt. De särskilda medel som är avsedda för Stadsdelsförnyelsen ska inte användas för att finansiera reguljär verksamhet, men det är angeläget att satsningar inom Stadsdelsförnyelsen och andra insatser inom ramen för den kommunala budgeten samverkar.

Det är också viktigt att Stadsdelsförnyelsen i största möjliga utsträckning samverkar med övriga satsningar i ytterstaden – fr a Storstadssatsningen, Vision för Söderort och Kista Science City – i ett sammanhållet utvecklingsarbete för ytterstaden.

Externa aktörer

Både de socioekonomiska förutsättningarna och den fysiska miljön i närsamhället påverkas i hög grad av en mängd andra aktörer. Storstockholms Lokaltrafik (SL) fattar exempelvis beslut om busslinjernas dragnings. Privata byggföretag utvecklar långsiktiga stadsplaneprojekt. Näringslivet avvecklar och nyetablerar. Friskolor öppnas. Lokala postkontor stängs eller flyttas.

Det vore värdefullt att inom ramen för satsningen exempelvis kunna föra en dialog med SL när det gäller de lokala busslinjernas sträckning, eller med de privata fastighetsägare som förvaltar mindre centrumanläggningar. Andra externa samverkansparter är exempelvis arbetsförmedlingen, intresse- och branschorganisationer inom

näringsliv och arbetsmarknad, landstinget, bildningsförbund och frivilligörelser. Kommunstyrelsen kommer därför att undersöka möjligheten att etablera flexibla former för dialog och samverkan med externa aktörer som har stor betydelse för lokalsamhällets framtida utformning och utveckling. Motsvarande initiativ tas lämpligen på det lokala planet av stadsdelsnämnderna.

Övergripande ansvar

Kommunstyrelsens arbetsmarknads- och integrationsberedning har det övergripande ansvaret för satsningen på Stadsdelsförnyelse. En central styrgrupp bestående av representanter för samtliga medverkande nämnder och bolag inrättas med uppgift att bistå beredningen i frågor av övergripande karaktär.

Styrgruppens övriga uppgifter är att leda och kontinuerligt utvärdera de insatser som görs och det samarbete som sker inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Styrgruppen leds av stadsdirektören.

Redovisning, uppföljning och utvärdering

Samtliga berörda nämnder och bolag ska i sina verksamhetsplaner redogöra för hur man avser att fullfölja sina uppdrag inom ramen för Stadsdelsförnyelsen. Berörda stadsdelsnämnder redovisar i sina verksamhetsplaner dels de lokala framtidsvisioner som formuleras med utgångspunkt från de övergripande målen och processmålen, dels de handlingsprogram som med utgångspunkt från åtgärdsriterierna fastställs i syfte att uppnå målen. Handlingsprogrammen redovisas dessutom varje år direkt till arbetsmarknads- och integrationsberedningen i syfte att underlätta den samlade uppföljningen och utvärderingen av Stadsdelsförnyelsen.

- ? Stadsdelsnämnderna får i uppdrag att sammanställa årliga rapporter som offentliggörs lokalt och redovisas till arbetsmarknads- och integrationsberedningen.
- ? Styrelsen för Stockholms Stadshus AB uppmanas sammanställa särskilda årsrapporter avseende bolagssektorns insatser och redovisa dem lokalt samt till arbetsmarknads- och integrationsberedningen.
- ? Arbetsmarknads- och integrationsberedningen lämnar samlade årsredovisningar till kommunfullmäktige. Fullmäktige tar ställning till satsningens fortsatta inriktning i samband med beslut om stadens budget.

Stadsdelsnämnderna får dessutom i uppdrag att kontinuerligt följa upp och utvärdera sina insatser inom Stadsdelsförnyelsen. Om oklarheter eller brister konstateras i de fastställda riktlinjerna redovisas detta omgående till arbetsmarknads- och integrationsberedningen, som avgör om justeringar bör föreslås till fullmäktige. Arbetsmarknads- och integrationsberedningen kan även på eget initiativ föreslå justeringar i riktlinjerna. Eventuella förändringar träder i kraft nästkommande år.

Arbetsmarknads- och integrationsberedningen ansvarar för den samlade kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av satsningen på Stadsdelsförnyelse. Även detta redovisas till kommunfullmäktige.

Geografisk omfattning och fördelning av ekonomiskt utrymme

I det sammanvägda sociala index som tagits fram av integrationsförvaltningen ingår en viktning av en mängd olika delfaktorer, bl a individ- och familjenyckeln och barn- och ungdomsnyckeln i resursfördelningssystemet, nyckel för förvärsfrekvens, försörjningsstöd och skolresultat år 9. Dessa faktorer har applicerats på de olika sekundärområdena (delar av stadsdelar) som därefter har rangordnats och bildat utgångspunkt för vilka stadsdelsnämndsområden som skall omfattas av Stadsdelsförnyelsen. Därefter har befolkningsprognosen för år 2005 applicerats som en andra faktor vid fördelning av det ekonomiska utrymmet.

Fördelningsprincipen genererar följande stadsdelsnämndsområden och ekonomiskt utrymme.

stadsdelsnämndsområde	planeringsutrymme per år	planeringsutrymme för perioden 2003-2006
Enskede-Årsta	1,8 mnkr	7,2 mnkr
Farsta	8,8 mnkr	35,2 mnkr
Hässelby-Vällingby	8,25 mnkr	33,0 mnkr
Kista	9,2 mnkr	36,8 mnkr
Rinkeby	10,2 mnkr	40,8 mnkr
Skarpnäck	3,7 mnkr	14,8 mnkr
Skärholmen	12,6 mnkr	50,4 mnkr
Spånga-Tensta	10,1 mnkr	40,4 mnkr
Vantör	9,1 mnkr	36,4 mnkr
totalt	73,75 mnkr	295,0 mnkr

En årlig summa om 1,25 mnkr reserveras för övergripande utvärderingar samt för stöd till stadsdelsnämnderna vid utvecklandet av processinriktade arbetsmetoder.